

PAULA STEENWINKEL

DROGREDEKEN

HERKENNEN EN WEERLEGGEN

MET CARTOONS VAN FOKKE & SUKKE

Boom

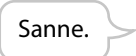
INHOUD

Inleiding:
wat doen drogredenaars,
wat zijn hun trucs en hoe geef je tegengas? 7

A contrariodrogreden	26
Attributiefout	30
Autoriteitsdrogreden	34
Ad baculum	38
Beroep op emotie	42
Bevestiging van de consequens	46
Blaming the victim	50
Both sides	54
Catch 22	58
Causaliteitsdrogreden	62
Cirkelredenering	66
De drogreden van het (on)gewenste gevolg	70
Defaitistische drogreden	74
Ad ego	78
Guilt by association	82
Hellend vlak	86
Ad hominem	90
Ad ignorantiam	94
Is-ought	98
Het jachtgeweer	102
Jij/zij/hij-bak	106
Ad legis	110
Metadrogreden	114
Ad nauseam	118
Non sequitur	122
No true Scotsman	126
Ad novitatem	130

N=1	134
Ontduiken van de bewijslast	138
Ad populum	142
Post hoc ergo propter hoc	146
Red herring	150
De semantische drogreden	154
Statistische drogredenen	158
De stropop	162
Sunk cost	166
Toonverwijft	170
Traditiedrogreden	174
Vals dilemma	178
Valse vergelijking	182
Valse vragen	186
Whataboutisme	190
<i>Nawoord en dank</i>	195
<i>Fragment van het begin, ontleed</i>	199
<i>Register</i>	203

INLEIDING: WAT DOEN DROGREDENAARS, WAT ZIJN HUN TRUCS EN HOE GEEF JE TEGENGAS?

Een conversatie op een feestje tussen Martijn en Sanne.

Hé hoi! Hoe gaat ie?

Ja prima hoor, z'n gangetje. Met jou? Wat doe je zoal?

Ook goed, beetje onderzoek, beetje schrijven, twitteren enzo.
Had je trouwens gelezen wat Holman nu weer schreef?

Nee? Wat dan?

Nou, echt te erg! Wil bommen op moslims gooien! Walge-
lijk hè?

Ja... inderdaad, maar zei hij dat echt?

Ja, nou zo raar is dat niet; hij identificeert zich met Breivik
en vergelijkt moslims met honden.

Ja, heel fout, maar dit... Mag ik eens zien? ... Maar hij heeft het over IS, niet over moslims!

Ja nou en, dat zijn toch moslims?

Nee, ja, maar zo verdraai je zijn standpunt! Vind je nu alle Amsterdammers ook erg, omdat Holman een Amsterdammer is?

Toch wel gek dat je het racisme van Holman prima vindt, maar het niet kan hebben als ik daar kritiek op heb.

Ik vind Holmans opmerking niet racistisch.

Huh? Ga jij nu Holman lopen verdedigen? Hij is knetter-rechts, mens!

In dit geval verdedig ik 'm wel. Wat ik verder van Holman vind, boeit nu ff niet. Ik ben totaal geen fan, maar hier snap ik hem eigenlijk beter dan jou.

Nog één keer dan: waarom word je kwaad op mij, en niet op Holman die het 'moslimprobleem' op wil lossen door in-teelt te bevorderen?

Haal je nog een oude koe uit de sloot? Zullen we even terug naar het onderwerp? Ik word inderdaad chagrijnig als mensen slordig redeneren.

O, dus nu denk ik slordig en ben ik een racist zeker. Ik ga even met iemand anders praten. Fijn feestje nog.

Wat vind je van deze discussie die ik vrij heb vertaald vanuit een discussie op Joop.nl? Misschien vind je dit een normale, zij het minder gezellige discussie? Misschien vind je Sanne een beetje een drammer? Of vind je Martijn ook niet zo lekker bezig? In ieder geval staat het gesprek bol van discussietrucs, van drogredenen. Hoeveel zie je er? Achter in het boek wordt het fragment ontleed. Verderop komen alle drogredenen aan bod, naast een heleboel andere.

We noemen iemand die drogredenen gebruikt een 'drogredenaar'. Soms heeft iemand niet door dat ze een drogreden gebruikt.² Soms doet iemand het bewust, om te hitsen, te pesten of de discussie te ontregelen. Zo iemand noemen we een trol. Trollen doen ook andere dingen, bijvoorbeeld *framen* of liegen, maar ook gebruiken ze trucs als drogredenen. Maar let op: ook slimme en redelijke mensen zoals jij gebruiken ze – bewust of onbewust – of tuinen erin. Hopelijk word je een sterker en betrouwbaarder redenaar als je ziet wat voor trucs er allemaal zijn, hoe ze werken en wat je ertegen kan doen.

Daarom vind je hierachter eerst een paar inleidende paragrafen. § 1 gaat over wat drogredenen precies zijn, want daar bestaan wel misverstanden over, en waar drogredenen zitten tussen andere discussietrucs als leugens, smoezen, halve waarheden, hoaxes en framing. § 2 bespreekt wat het probleem ermee is (of niet?). In § 3 lees je waarom ze vaak zo 'goed' werken, dat wil zeggen, ons kunnen overtuigen. § 4 beschrijft wat je zoal terug kan zeggen. § 5 geeft informatie over gebruikte bronnen en bronnen waar je meer kan lezen over het onderwerp. § 6 vertelt hoe je het boek kan gebruiken.

Daarna vind je in dit boek 42 hoofdstukjes, met steeds een ander type drogreden – in alfabetische volgorde. Je leest daarin steeds eerst wat de drogreden inhoudt, dan waarom hij – hoewel dat logischerwijs eigenlijk niet zou kunnen – ons vaak toch overtuigt. Verder een korte uitleg over wanneer een redenering op de drogreden lijkt (*false friend*), maar dan geen drogreden is. En je krijgt voorbeelden waarbij je ook kan zien hoe je je ertegen kan verweren.

1 Wie benieuwd is naar bronnen die ik voor dit boek heb gebruikt, zoals voor deze discussie of voor heel veel quotes in dit boek, kan terecht op drogredenen.nl; via het contactformulier kan ik je alle gebruikte bronnen geven en andere vragen beantwoorden.

2 In dit boek verwijs ik soms met zij/haar naar 'iemand', soms met hij/zijn.

A CONTRARIODROGREDEN

‘Ze zei geen nee, dus stemde ze toe’
‘Is geen racisme, Marokkanen zijn geen ras.’
‘Waar staat dat ik mijn collega niet mag filmen?’
‘In de regels staat niks over watersporten, dus daar
gelden de beperkingen niet.’

Met een *a contrario* (vanuit het tegenovergestelde) *drogreden* probeer je je gelijk te halen door erop te wijzen dat iets anders *niet* het geval is: *Nergens staat dat het verboden is mijn collega te filmen, dus mag ik haar filmen.*

Hij is verwant met de *semantische drogreden* (zie verderop) waar iemand misbruik maakt van de letterlijke betekenis van een term: wat verstaan we onder bijvoorbeeld ‘ras’? Of zie de cartoon: wat bedoelt de Bijbel met ‘bij’?

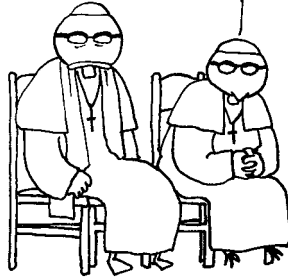
Waarom werkt dit? Hij werkt omdat we graag in tweedelingen denken; dat heet ook wel het *contrastprincipe* of het *kloofinstinct*. Ons brein vindt dat makkelijker dan alle nuances te overzien. Het houdt van symmetrie: wanneer ‘als A dan B’ klopt, dan klopt dit ook: ‘als niet-A, dan niet-B’. En daarom denken we (te) simpel: *als het één niet expliciet is uitgesloten, zal het tegenovergestelde wel gelden* – en zien we de denkfout in de *a contrariodrogreden* niet. Daarmee kunnen slimme mensen – of juist minder slimme, die zelf denken dat het klopt – je proberen te overtuigen. Vraag je dus altijd af of zo’n omkering inderdaad geldig is.

FOKKE & SUKKE WISTEN NIET BETER

IN DE BIJBEL STAAT
ALLEEN DAT JE NIET BIJ
EEN MAN MAG LIGGEN

DUS WIJ DACHTEN:
OP IS GEEN PROBLEEM

RGVT

Nuance

Let op: niet alle a contrarioredeneringen zijn fout. Wanneer een regel of voorwaarde bedoeld is om *alle andere gevallen uit te sluiten*, is de redenering geldig. Denk aan een parkeerverbod dat alleen op maandag geldt. Dan is: 'op dinsdag mag ik dus wel parkeren' een geldige redenering, zolang de wet het expliciet zo formuleert. Helaas is de wet niet altijd duidelijk. Soms staat er bijvoorbeeld in een regel of voorschrift dat je *x mag als je y hebt*, terwijl bedoeld is: alleen als je y hebt.

Wanneer je alleen vermoedt of aanneemt dat een regel andere gevallen uitsluit, terwijl dat niet zo is, spreken we van een drogreden. Neem bijvoorbeeld: *Mensen die getrouwd zijn, dragen een ring*. Als dit een harde wettelijke eis zou zijn, had je terecht kunnen concluderen dat iemand zonder ring niet getrouwd is. Maar in Nederland is dat niet verplicht, dus mag je, als je een ringloos iemand ontmoet, niet concluderen dat diegene vrijgezel is.

De *a contrariodrogreden* herkennen & weerleggen

Weerlegstrategie

Laat zien dat tweedelingen niet altijd zo strikt zijn en dat je voorwaarden niet of zelden zomaar kan omdraaien. En wijs op het onderliggende principe: de geest van de wet.

- Het klassieke voorbeeld van de *a contrariodrogreden* komt uit een boek, *Vincent Hama* van Willem Paap.

Het is verboden om tegen een boom te plassen, dus het is niet verboden om in een hoed te plassen.

Haha, Vincent, slim bedacht jongen, maar er staat niet dat het alléén verboden is om tegen een boom te plassen.

- *De islam is geen ras, dus mag ik een moslim weigeren.*

Dan zou ik artikel 2 van het Internationaal verdrag van de rechten van de mens nog maar eens goed lezen: racisme gaat onder andere ook over godsdienst; je mag nu eenmaal geen onderscheid maken op grond van de groep waar hij of zij toe behoort.

- *Flakka staat niet op de opiumlijst, dus is het legaal.*

De Opiumwet kent een ruime toepassing en er is ook jurisprudentie over 'gelijke werking'. Dat flakka niet expliciet genoemd is, betekent niet automatisch dat het daarom legaal is.